

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008



ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 3, NO 6, STIP, MACEDONIA, 2018

ГОД. III, БР. 6
ШТИП, 2018

VOL. III, NO 6
STIP, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 3, Бр. 6
Штип, 2018

Vol. 3, No 6
Stip, 2018

PALMK, VOL 3, NO 6, STIP, MACEDONIA, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калогера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сагхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenovski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. факс 201
МК-2000 Штип, Македонија

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field: UDC code	UDC 81 UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk Academia edu https://www.ugd.academia.edu/ PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ
	Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_ Palimpsest2
Profiles	Facebook Palimpsest / Палимпсест Twitter https://twitter.com/palimpsest22 SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest- Палимпсест

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

15 ПРЕДГОВОР

Толе Белчев, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Tole Belcev, editor of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

19 Gondo Bleu Gildas

COMPARAISON ET MARQUEURS COMPARATIFS EN DAN EST

Gondo Bleu Gildas

COMPARISON AND COMPARATIVE MARKERS IN DAN EAST

33 Luciana Guido Shrempf

ANALISI LINGUISTICA DI ALCUNE CARATTERISTICHE MORFOSINTATTICHE E LESSICALI DELLA COMUNICAZIONE SOCIALE IN ITALIA

Luciana Guido Shrempf

LINGUISTIC ANALYSIS OF SOME MORPHOSYNTACTIC AND LEXICAL CHARACTERISTICS OF SOCIAL COMMUNICATION IN ITALY

45 Rita Scotti Jurić, Isabella Matticchio

DAL BILINGUISMO AL PLURILINGUISMO, DALLA MULTICULTURALITÀ ALL'INTERCULTURALITÀ. ESSERE ITALIANI IN ISTRIA

Rita Scotti Jurić, Isabella Matticchio

FROM BILINGUALISM TO PLURILINGUALISM, FROM MULTICULTURALISM TO INTERCULTURALISM. BEING ITALIAN IN ISTRIA

55 Sanja Maglov

A GENRE-BASED ANALYSIS OF VARIATION IN THE SOCIAL SCIENCE AND MECHANICAL ENGINEERING ABSTRACTS IN ENGLISH AND SERBIAN

69 Gülşen Yılmaz

KALIP SÖZLER ve “YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ” ADLI DERS KİTABINDAKİ KALIP SÖZLERİN ANLAMSAZ ve BAĞLAMSAL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşen Yılmaz

THE SEMANTIC AND CONTEXTUAL ASSESMENT OF CLICHÉ WORDS IN THE COURSE BOOK “TURKISH TEACHING SET FOR FOREIGNERS”

81 Виолета Јанушева, Христина Видевска

УПОТРЕБА НА ТОЧКАТА ВО ЗНАЦИТЕ ЗА ДИРЕКТНА РЕЧ ВО
МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva, Hristina Videvska

THE USE OF THE FULL STOP IN THE DIRECT SPEECH IN THE
MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

93 Zoran Nikolovski

AN OVERVIEW OF LANGUAGE POLICY IN FRANCE

101 Катарина Ѓурчевска Атанасовска, Соња Китановска-Кимовска

СТИЛОТ И ПРЕВЕДУВАЊЕТО НИЗ ПРИЗМАТА НА КОГНИТИВНАТА
УЛОГА НА ПРЕВЕДУВАЧОТ КАКО ПРИМАТЕЛ НА ТЕКСТОТ ПРИ
КРЕАТИВНИОТ ПРОЦЕС

Katarina Gjurchevska Atanasovska, Sonya Kitanovska-Kimovska

TRANSLATION AND STYLE PERCEIVED THROUGH THE COGNITIVE
ROLE OF THE TRANSLATOR AS A TEXT RECEIVER DURING THE
CREATIVE PROCESS

113 Марија Кусевска

ТЕОРЕТСКИ ПРЕТПОСТАВКИ НА ДИРЕКТНОТО И ИНДИРЕКТНОТО
ИЗРАЗУВАЊЕ

Marija Kusevska

THEORETICAL PERSPECTIVES OF DIRECTNESS AND INDIRECTNESS

125 Марија Леонтик

ВИДОВИ РЕЧЕНИЦИ ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ
ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

TYPES OF SENTENCES IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR
EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

137 Деспина Минова

ПРИЛОЗИТЕ ВО РОМАНОТ „ЦРНА КНИГА“ ОД ОРХАН ПАМУК И
НИВНИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО ПРЕВОДОТ НА ИЛХАМИ
ЕМИН

Despina Minova

ARTICLES IN THE NOVEL „BLACK BOOK“ BY ORHAN PAMUK AND
THEIR TRANSLATION EQUIVALENTS IN THE TRANSLATION OF ILHAMI
EMIN

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 151 Ali Lihi**
DE L'ONOMASTIQUE ET DE L'ESPACE FICTIONNALISE:
L'AFFIRMATION DE L'IDENTITE DANS L'ŒUVRE DE MOHA SOUAG
Ali Lihi
ONOMASTICS AND FICTIONALIZED SPACE:
AFFIRMATION OF IDENTITY IN THE WORK OF MOHA SOUAG
- 161 Eva Mesárová**
SCRITTORE-TRADUTTORE E CULTURA LETTERARIA EUROPEA
Eva Mesárová
WRITER-TRANSLATOR AND EUROPEAN LITERARY CULTURE
- 171 Turgay Kabak**
RİZE İLİNDE ÖLÜM ETRAFINDA GELİŞEN HALK İNANIŞLARI
Turgay Kabak
SOCIAL BELIEFS DEVELOPED AROUND DEATH IN RIZE PROVINCE
- 179 Ignac Fock**
LA FOLIE DE FLAUBERT DANS LES MÉMOIRES D'UN FOU:
CONCILIER L'AUTOBIOGRAPHIE ET LA FICTION
Ignac Fock
FLAUBERT'S MADNESS IN MEMOIRS OF A MADMAN:
RECONCILING AUTOBIOGRAPHY AND FICTION
- 195 Eva Gjorgjievska**
LE DÉVELOPPEMENT ET LA DÉGRADATION D'UN PERSONNAGE
DE PROUST: LE BARON DE CHARLUS
Eva Gjorgjievska
THE DEVELOPMENT AND THE DEGRADATION OF A PROUSTIAN
CHARACTER: THE BARON DE CHARLUS
- 209 Danijela Kostadinović**
FEATURES OF SHORT STORIES FOR CHILDREN BY MOŠA ODALOVIĆ
- 217 Neslihan Huri Yiğit**
AFYONKARAHİSAR YÖRESİ KÖY SEYİRLİK OYUNLARINDAN
"DEVECİ" OYUNU
Neslihan Huri Yiğit
A THEATRICAL VILLAGE PLAY FROM AFYONKARAHISAR REGION:
"CAMELEER PLAY"

КУЛТУРА / CULTURE

- 227 Petar Namicev, Ekaterina Namiceva**
WOOD CARVING – TRADITIONAL ART EMBEDDED IN THE
HISTORIC OBJECTS
- 241 Стојанче Костов**
КОРЕОГРАФИЈА И СЦЕНСКА АДАПТАЦИЈА –
ФОРМИ НА СЦЕНСКО-УМЕТНИЧКА ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ОРСКАТА
ТРАДИЦИЈА (КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА)
Stojance Kostov
COREOGRAPHY AND STAGE ADAPTATION -
FORMS OF STAGE PRESENTATION OF THE FOLK DANCE TRADITION
(COMPARATIVE ANALYSIS)
- 251 Маја Манчевска**
УЛОГАТА НА ФЕМИНИЗМОТ ВО БОРБАТА ЗА ПОЛИТИЧКА
ПАРТИЦИПАЦИЈА
Maja Mancevska
THE ROLE OF FEMINISM IN THE STRUGGLE FOR POLITICAL PARTICI-
PATION

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 267 Tatjana Marjanović**
FOUR SUCCESSIVE GENERATIONS OF STUDENTS AND A GRAMMAR
TEST: SHOULD WE BE ALARMED?
- 281 Марија Тодорова, Татјана Уланска**
УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ТРЕТ ЈАЗИК КАЈ
МАКЕДОНСКИТЕ СТУДЕНТИ
Marija Todorova, Tatjana Ulanska
ACQUISITION OF SPANISH AS A THIRD LANGUAGE BY MACEDONIAN
LEARNERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

293 **Васил Тоциновски**

ИДЕИТЕ И ИДЕАЛИТЕ НА XIX ВЕК ВО ПРИЛЕП И ПРИЛЕПСКО

Vasil Tocinovski

THE IDEAS AND IDEALS OF THE XIX CENTURY IN PRILEP
AND THE PRILEP REGION

297 **Луси Караниколова-Чочоровска**

„ХЕРАКЛЕЈА ЛИНКЕСТИС“ ОД ВАЊА АНГЕЛОВА ИЛИ: ЗА
ДРЕВНОСТА, СТАМЕНОСТА, ЧОВЕЧНОСТА И БЕСКОНЕЧНОСТА

Lusi Karanikolova-Chochorovska

„HERACLEA LYNCESTIS“ FROM VANJA ANGELOVA OR: ABOUT AN-
SCIENT HISTORY, TOUGHNESS, HUMANITY AND INFINITY

ДОДАТОК / APPENDIX

305 **ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Шестиот број на меѓународното научно списание „Палимпсест“ доаѓа како потврда на заложбите од уредниците на оваа научна публикација, но и на раководството и на сиот наставен кадар од Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, за поставување на квалитетот на списанието во секоја смисла на едно повисоко ниво во однос на сите претходно објавени броеви. Впрочем, трудовите што се објавуваат во овој број од списанието и нивната солидна научно-истражувачка вредност го илустрираат зголемениот интерес на лингвистите, книжевните теоретичари, историчари и критичари, културолозите и методичарите на наставата од Македонија и од странство за учество во креирањето на секој нареден број. Имено, во шестиот број на „Палимпсест“ се приложени 25 научни, стручни и прегледни трудови на автори од Македонија (од Универзитетот „Гоце Делчев во Штип, од Универзитетот „Св. Климент Охридски“ од Битола и од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје), но и од други земји како што се Србија, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Словачка, Турција, Брегот на Слоновата Коска и Мароко, во петте постојани рубрики од списанието: Јазик, Книжевност, Култура, Методика на наставата и Прикази. Очигледно е дека за меѓународното научно списание „Палимпсест“, полека но сигурно, се прошируваат сферите на интерес во голем број научни кругови во разни држави од нашата планета. Во таа смисла, пријатно изненадува покажаниот огромен интерес за објавување на научни и стручни трудови во „Палимпсест“ од нашите почитувани колешки и колеги од африканскиот научен круг.

Од друга страна, преку интересот на странските истражувачи за нашето списание, на индиректен начин и Филолошкиот факултет од Штип ја продлабочува и ја проширува научната соработка со поголем број странски универзитети што е во духот на современото високо образование во светски рамки. Во таа смисла, со задоволство можеме да констатираме дека меѓународното научно списание „Палимпсест“ дава значаен прилог во развојот и растежот на нашиот Факултет на меѓународно ниво.

Нема сомнение дека ова наше меѓународно научно списание и натаму ќе се развива по нагорна линија со што ќе нуди значаен придонес во унапредувањето и афирмирањето на македонската, но и на светската модерна научно-истражувачка работа од областите лингвистика, наука за книжевноста, методика на наставата и културологија. Упорноста и ентузијазмот на големиот број учесници од 17 земји во светот коишто се вклучени во креирањето на секој број од „Палимпсест“ претставуваат солидна основа за нашата верба во брзиот растеж на квалитетот на оваа меѓународна научна публикација. Со таква верба и ви ги нудиме за читање трудовите од шестиот број на „Палимпсест“.

Толе Белчев, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

The sixth issue of the international scientific journal “Palimpsest” is not only a confirmation of the efforts of the editors of this scientific publication, but also of the management and the academic staff of the Faculty of Philology at Goce Delcev University - Stip for raising the journal’s quality in every sense to a higher level in relation to all previously published issues. In fact, the papers published in this issue and their solid scientific and research value illustrate the growing interest of linguists, literary theorists, historians and critics, cultural scientists and teaching methodologists from Macedonia and abroad for participating in the creation of each upcoming issue. Namely, the sixth issue of “Palimpsest” contains 25 research, theoretical and review papers by authors not only from Macedonia (from Goce Delcev University in Stip, St. Kliment Ohridski University in Bitola, and St. Cyril and Methodius University in Skopje), but also from other countries such as Serbia, Croatia, Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Slovakia, Turkey, Ivory Coast and Morocco, in the five permanent sections of the journal: Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews. It is obvious that the international scientific journal “Palimpsest” slowly but surely expands its areas of interest in many scientific circles in many countries worldwide. In that sense, it is a pleasant surprise that there is great interest in publishing research and theoretical papers in our journal by our respected colleagues from the African scientific circles.

On the other hand, through the interest of foreign researchers the Faculty of Philology in Stip indirectly deepens and extends the scientific cooperation with a number of foreign universities, which is in the spirit of contemporary higher education worldwide. In that sense, we can gladly state that the international scientific journal “Palimpsest” gives a significant contribution to the development and growth of our Faculty internationally.

There is no doubt that this international scientific journal will continue to develop in an upward direction, which will offer significant contribution to the promotion and affirmation of the Macedonian as well as the world’s modern scientific and research work in the fields of linguistics, literary theory, teaching methodology and culture. The persistence and enthusiasm of the large number of participants from 17 countries in the world involved in the creation of every issue of “Palimpsest” provide a solid basis for our belief in the rapid growth of the quality of this international scientific publication. With such faith, we invite you to read the papers in the sixth issue of “Palimpsest”.

Tole Belcev, editor of “Palimpsest”

KALIP SÖZLER ve “YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ” ADLI DERS KİTABINDAKİ KALIP SÖZLERİN ANLAMSAL ve BAĞLAMSAL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşen Yılmaz
Türkiye Cumhuriyeti
gulsen.yilmaz@gazi.edu.tr

Özet: Dil, bir milletin yaşayış biçiminin, ekonomisinin, coğrafyasının ve pek çok değerinin kodlarını içerisinde taşıyan, dilbilimdeki nedensizlik yasası çerçevesinde, bilinmeyen dönemlerde beşer tarafından oluşturulmuş karmaşık bir yapıdır. Bu yapı, meydana geldiği milletin kültürünü de içinde taşır. Bu sebeple bir dil öğrenmek, bir dili bilmek, aynı zamanda o dilin kullanıldığı kültüre de vâkıf olmak demektir. Dolayısıyla dil öğretimi, kültür aktarımının önemli ögesidir denilebilir.

Dil öğretiminde öğrenciye verilen dolaylı kültür aktarımı o dilin söz dizimi, anlambilimi, ses bilimi, biçim bilimi yanında kelimelerin cümle içindeki kullanım değerlerinin dikkate alınması, kullanım sıklığı yüksek olan kelimelerin öğretimi ve en önemlisi de söz varlığının öğretilmesiyle mümkündür. Söz varlığı, o dili kullananların gelenek ve göreneklerini, sosyal yapısını, yaşayış biçimini, alışkanlıklarını, dünya görüşünü ve daha birçok niteliğini yansıtan en önemli unsurlardandır. Söz varlığı içerisinde isim, sıfat, zamir, zarf gibi birden fazla kategori vardır. Bunlarla birlikte deyimler, atasözleri, ikilemeler ve kalıp sözler gibi kalıplaşmış biçimde, genellikle kelime grubu hâlinde kullanılan belki de yalnızca ait olduğu dilin kullanıcıları tarafından anlaşılabilir, kültür yapıları da vardır. Bu sebepledir ki bu yapılar, yabancılara dil öğretiminde önemli bir görev üstlenmektedir ve bunlar, yabancı dil öğretiminde fazlasıyla önemsenmektedir.

Biz, bu çalışmamızda Gökdayı'nın kalıp sözlerle ilgili “anlam ve bağlam” değerlendirmesini ve sınıflandırmasını dikkate alarak Gazi üniversitesi TÖMER'in “Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti” adlı ders kitaplarının A1 seviyesindeki farklı kelime sayısı içindeki kalıp sözlerin kullanımlarını, anlamsal ve bağlamsal değerlendirmesini ve seviyeye uygunluğunu elde ettiğimiz verilerle değerlendirip bir sonuca varacağız.

Anahtar Kelimeler: *Yabancılar için Türkçe, söz varlığı, kalıp sözler.*

1. Giriş

Yeryüzünde yazılı ya da sözlü olarak ifade edilen birçok dil vardır. İnsanlar doğdukları coğrafya üzerinde hâkim olan konuşma ve yazma dilinin dışında başka milletlere ve iklimlere ait yabancı dilleri de kültürel, ekonomik veya daha başka sosyolojik ve psikolojik etkenlerle öğrenme gereği duymuşlardır ve bu gereksinim yabancı dil öğrenimini doğurmuştur. Bir dilin yabancı dil olarak öğrenimi yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Yabancı bir dilin başkaları tarafından öğrenilmek istenmesi genellikle öğrenilen dili konuşur olan ülkenin dünya üzerindeki sosyo-ekonomik gücü etkisinde şekillenmekte ve insanlar tarafından o dile talebe neden

olmaktadır ya da bireyin eğitim ihtiyacı, o dile duyulan sempati de talep oluşturan sebepler içerisinde.

1071’ de Kaşgarlı Mahmut’un Divanu Lugati’t- Türk’üyle başlayan yabancılara Türkçe öğretimi, daha sonrasında da kurulan Türk devletlerinin siyasal ve ekonomik gücüne bağlı olarak değişim ve gelişim göstermiştir. Dünya dilleri içerisinde Türkçenin yabancı dil olarak sistematik bir şekilde öğretimine baktığımızda bunun yakın bir geçmişe sahip olduğunu görüyoruz. Söz konusu eğitim, Türkiye Cumhuriyeti’nde 1984’te Ankara Üniversitesi TÖMER’in kurulmasıyla sistemli ve bilimsel bir hale gelmiştir. Daha sonra İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi gibi birçok üniversite kendi bünyesinde Türkçe Öğretim Merkezlerini kurmuştur. Halihazırda da söz konusu üniversitelerle beraber birçok üniversitede TÖMER’ler ve DİLMER’ler açılmıştır. Bunlarla birlikte yurt dışında faaliyetlerine devam eden Yunus Emre Enstitüsü’ne bağlı Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ilköğretim ve orta öğretim çağındaki çocuklara yine yurt dışında eğitim veren Maarif Vakfı ve ülkemiz sınırları içerisinde bilhassa Suriyelilere eğitim veren Diyanet Vakfı bulunmaktadır. Bu alanın gelişimi, ülkemizde ve dünyada 90’lı yıllarda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği’nin dağılmasıyla kendi bağımsızlığını ilan Türk devletleri öğrencilerinin eğitim için ülkemize gelmesi, diğer Türk lehçeleri arasında ortak lehçe olarak Türkiye Türkçesinin kabul edilmesi, Türkiye’nin dünyada yaşadığı sosyo-ekonomik gelişmeyle birlikte ve medya, televizyon, sinema ve diziler gibi etkenlerle hem diğer Türk toplulukları hem de diğer milletler için cazip hale gelmesiyle ivme kazanmıştır. Her geçen gün de Türk diline olan talep artmaktadır. Bu artışla birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için çalışmalar gittikçe çoğalmakta, dille beraber kültürümüzün de öğretilmesi için farklı öğretim yöntem ve programları geliştirilmektedir. Geliştirilen yöntem ve programlarla ve dilbiliminin öncüllediği unsurlarla, dil öğretiminin gerekleri doğrultusunda ve kültürün öğretiminin bizden istedikleriyle ihtiyaçlar ve kazanımlar şekillenmekte ve çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik içerisinde bazı unsurların öğretimi daha da öncelik kazanmaktadır. Bilhassa öğrencinin edinmeye çalıştığı kültürün içerisinde tutunabilmesini sağlayan, günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek, toplumsal ilişkilerini ve kuracağı iletişimi kolaylaştıracak kelimelere ve yapılarla ihtiyaç duyduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu da söz varlığının öğrenciye kültür çerçevesi içerisinde öğretimi gerektirmektedir. Özellikle sıklıkla tercih edilen ve öğrenilmeye çalışılan toplumun kültür kodlarını içerisinde taşıyan deyimlerin, atasözlerinin, ikilemelerin ve kalıp sözlerin doğru ve eksiksiz öğretilmesi elzemdir çünkü bu kalıp kelimelerin anlaşılabilirliği çoğunlukla sadece mensup olduğu toplum içinde mümkündür ve bunların öğrenimi öğrenciye bulunduğu topluma aidiyet duygusu kazandırmakta, öğrencinin toplumla kolay iletişim kurmasına vesile olmaktadır. Bunlar içerisinde özellikle “ilişki sözler” olarak da adlandırdığımız “kalıp sözler”in öğretimi daha da önemlidir çünkü adı üstünde bunlar ilişki sözlerdir ve ait olduğu millete özgü ifadelerdir.

2. Kalıp Söz Nedir?

Bir dilin mensup olduğu kültürün genetik taşıyıcısı olan “kalıp söz” Aksan (1996) tarafından “Bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözlerdir.” (s.35) şeklinde tanımlanmıştır. Bu söz birimleri

Şimşek tarafındansa (2015) “topluma ait geleneksel yapıyı, o dilin konuşulduğu toplumun sosyal, kültürel, duygusal tüm varlığını ortaya koyan kalıp sözler, dilin ayrılmaz bir parçası ve kültür taşıyıcısı” olarak ifade edilmiştir (s.811). Yılmaz ve Şenden ise “Kalıp sözler Türk milletinin çağlar boyunca oluşturarak nesilden nesile, dil vasıtasıyla aktardığı duygu ve düşünce kültürünün ürünleridir.” (2014, s.54) tanımını yapmıştır. Bu tanımlarla ve daha birçok bilim insanının yaptığı tanımla birlikte literatüre baktığımızda bu ifadelerin farklı isimlerle de adlandırıldığını görüyoruz. Aksan’ın yaptığı tanımda ifade ettiği gibi “bireyler arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması” dolayısıyla “ilişki sözler”, kalıp sözler için “Türk kültürünün ne denli yansıttığının göstergesidir.” (Kula 1996, s.46) yorumunu yapan Kula tarafından da “kültür birim” olarak adlandırılmıştır.

Kalıp sözler için farklı farklı tanımlar yapılsa da, çeşitli adlandırılmalara gidilse de yapılan incelemede ve taranan literatürde görülmektedir ki bütün bu farklılıklar ve çeşitlilikler birkaç ortak noktada buluşmaktadır. Bu yapılar için buluşulan ortak noktalar; halkın kendi zihniyetinin, yaşam biçiminin, ikliminin, tarihinin kodlarını içinde bulundurduğu ve *kollektif bir bilincin* ürünü olduğu gerçeğidir. Bu gerçeklikle denilebilir ki bu kelime yapıları toplumun kendisidir ve ortak iletişim şifreleridir.

3. Kalıp Sözlerin Kapsamı, İşlevi ve Belirgin Özellikleri

Daha önce de ifade ettiğimiz durumlardan yola çıkarak kalıp sözlerin bağlama ve işlevine göre kapsamının değişiklik gösterdiğini ve farklı anlamlarda kullanıldığını söyleyebiliriz. Bu yapılar, meydana geldiği toplumun zihniyetini, hayatını, tarihini, dil geçmişini, mecaz anlayışını, iletişim gücünü içerisinde taşır ve kapsar. Bu ifadeler zamanla Yüceol ve Özezen’in (2001) de tanımında değindiği gibi “mecazsız ve herkesçe büyük bir sıklıkla kullanıla kullanıla artık tek kavramın karşılığı olan birliktelikler” (s.877) haline gelmiştir.

Dil biliminde deyimler, atasözleri, ikilemeler gibi kalıp sözler de kalıplaşmış ifadeler içerisinde ele alınmıştır. Aynı başlık altında değerlendirilen bu yapılar arasındaki farklılıklar dile getirilmiş, ayırt edici özellikleriyle bu ifadelerin işlevsel olarak tanımı kolaylaştırılmıştır. Gökdayı (2008) da kalıp sözlerin belirgin özelliklerini çalışmasında ortaya koymuştur (s.92-104). Gökdayı’ya göre kalıp ifadelerin belirgin özellikleri:

1. **Yapı:** Kalıplaşmış dil birimlerinin belli başlı yapısal özelliklerini kalıplaşmış olarak bulunma (kalıplaşmış olma), çoğunlukla tümce veya sözcük öbeği dizilişiyle görünme (öğelerin dizilişi), belirli tümce veya sözcük öbeği türlerinde yer alma (sözdizimsel türler) ve az sayıda sözcükten oluşma (sözcük sayısı) özellikleriyle dört şekilde sınıflandırmıştır.
2. **İşlev:** Gökdayı’ya göre kalıp sözlerin konuşmayı süsleme, duyguları daha etkili olabilecek şekilde yansıtmaya, anlatımı güçlendirme gibi işlevleri vardır.
3. **Anlam:** Kalıp sözleri Gökdayı, kavram alanı temelli olarak *hayırdüa ve iyi dilek bildirenler; küfür, beddua-ilenç bildirenler; duygusal tepkileri dile getirenler; selamlaşma bildirenler; ayrılık bildirenler; batıl inançları bildirenler; bir istek bildirenler; konuşanı ve dinleyeni yüceltme*

bildirenler; bir isteği kabul veya reddetme bildirenler; dinleyeni eleştirme, uyarma, tehdit etme bildirenler; genel bir davranış veya düşünce bildirenler; töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtanlar; dini inançları bildirenler; soru sorup cevap isteyenler, özür dileme bildirenler; sembolik olarak ödüllendirme bildirenler; minnet, teşekkür bildirenler biçiminde alt gruplara ayırmıştır.

4. **Bağlam:** Dil içi ve dil dışı olarak ikiye ayrılan bağlam, iletişim durumunda mevcut olan dilbilgisel, fiziksel, sosyal ve psikolojik her şey olarak algılanabilir. (Briggs 1994, s.25; Kılıç 2002, s.13) Dil içi bağlam ‘bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünüdür.’ Der.(Vardar 1998, s.34) Bağlamın bu türü, dilbilgisel ve sözdizimsel ilişkilere bağlı olarak ortaya çıkar. Buna karşılık dil dışı bağlam ise bir dil biriminin kullanıldığı ‘duruma, konuşucu ve dinleyicinin dil dışı toplumsal, ekinsel ve ruhsal nitelikli deneyim ve bilgisine ilişkin verilerin tümü” şeklinde anlaşılmaktadır.’ (Vardar 1998, s.34) Bu bağlam dilin kendisiyle değil, dil dışı etkenlerle ilgilidir. Her iki bağlam da birlikte ve/veya ayrı ayrı dilin kullanılmasını sınırlandırır ve yönlendirir.

Kalıp sözler, kullandıkları yer ve duruma göre iki gruba ayrılabilir (Tannen vd., 1981, s.39). İlk gruptaki sözlerin kullanılabilmesi için kesinlikle belirli bir durumun oluşması, bir olayın meydana gelmesi gerekir. Kullanımını dış bağlamın yönlendirdiği bu gruptaki sözleri de üç alt başlık altında sınıflandırmak mümkündür.

- a) Üzüntü veya strese neden olan olaylarda söylenenler
- b) Mutluluk veren olaylarda söylenenler
- c) Yakın ilişki kurmak istenilen durumlarda söylenenler

Gökdayı, bu üç grubun yanında karşılıklı olarak kullanılan sözlerden, sadece belirli bir durumda kullanılabilenler, iletişimde bulunan kişilerin isteğine göre olanları da belirtmiştir.” (2008, s.102-105)

4. Türkçede Kalıp Sözlerin Yeri ve Önemi

Türk dili; farklı türdeki kelimeleri, ikilemeleri, atasözleri, deyimleri, kalıp sözleri ve söz varlığını oluşturan her bir kelime hazinesiyle işlerliğini, tarihî sürecini kanıtlamıştır. Tarih boyunca göçebeliğe rağmen bir arada bulunmayı başarabilmiş, yerleşik hayatın getirileriyle bir arada kalarak birçok devlet kurmuş olan Türkler, kendi kültürel kodlarını işledikleri deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıp sözler gibi birçok kalıplaşmış ifadeyi dil denizlerinin sularına bırakmış ve her geçen gün bunlara daha da işlerlik kazandırmış, kullanım sıklıklarını artırmışlardır. Onlar, var oldukları günden bu yana fazlasıyla göç, savaş, doğal afet görmeleri; göçebelikleri dolayısıyla geniş iklimlerin havasını, suyunu soluyup içmeleri, başka milletlerle iletişim kurmaları ve köklü bir tarihin omuzlayıcıları olmaları dolayısıyla ortak bir mecaza, dilde ortak oluşumlara sıklıkla gitmiş, dile işlerlik kazandırmışlardır. Bu sebeple de Türkçede, kalıplaşmış ifadeler ve bu ifadeler içerisinde yer alan “kalıp sözler” geniş ve önemli bir yere sahiptir.

5. Kalıp Sözlerin Yabancılara Türkçe Öğretimindeki Yeri

Bir dilin kendi varlığını, zihniyetini, yaşam biçimini, duygu ve düşüncelerini, samimiyetini içerisinde barındıran kalıp sözler; daha önce de ifade ettiğimiz gibi dil öğretiminin kültür aktarımı işlevinden, yabancı dil öğretiminde bütün dünya dilleri için oldukça önemli bir yere sahiptir ve öğretimi gereklidir. Öğrencinin tanımaya çalıştığı topluma uyum sağlaması, kolay iletişim kurması ve halkla yakın ilişkiler içinde bulunabilmesi için bu dil birimleri tanınmalı ve etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Anlatımı güçlendirmek, anlatılanı karşı tarafta etkili bir hale getirmek için kuşkusuz bu birimlere ihtiyaç vardır. Binlerce yıllık sözlü ve yazılı bir dil geçmişine sahip olan, tarih sahnesinde etkin olan Türklerin de dilindeki işlerlik ve bu dil birimlerinin günlük hayattaki kullanım sıklıklarının fazla olması dolayısıyla bu söyleyişlerin öğretilmesi gerekliliği kendisini göstermektedir. Türk dilinin söz varlığında kalıp sözler; karşılama, selamlama, tanışma, vedalaşma, ölüm, doğum, kutlama, dua, beddua, iyi niyet gibi birçok anlamda ve bağlamda kullanılmakta, hem yazılı hem de sözlü anlatımda büyük bir paya sahiptir.

Yukarıda tanımına, kapsamına, işlevine ve belirgin özelliklerine değinmiş olduğumuz bu söz birimleri yabancılara Türkçe öğretiminde uygun seviyelerden başlanarak öğretilmelidir. Söz konusu birimlerin çoğunlukla mecazlı söyleyişler ve toplumdan topluma değişiklik göstermesinden Avrupa Dil Portfolyosu'nun ve uzmanların öngördüğü kalıp sözlere; okuma, yazma, konuşma ve dinleme olarak belirlenen dört dil seviyesinde de başlanması A1 ile birlikte olup “lütfen, teşekkür ederim” gibi basit kalıp sözlerin öğretilmesi hedeflenmektedir.

6.“Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti” (Gazi Üniversitesi Tömer)A1 Seviyesi Ders Kitabında Kullanılan Kalıp Sözler

Bu çalışmada elde edilen “kalıp sözler” ders kitabındaki metinlerde bulunan farklı kelime sayısı içerisinden elde edilmiştir. Kitapta yer alan her birim içinden birer metinle kullanılan bu sözler örneklendirilmiştir.

I.BİRİM: “Merhaba”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	3	3
II	2	2
III	2	2
IV	0	0
V	0	0
VI	0	0
VII	0	0
VIII	0	0
IX	0	0
X	2	2
XI	0	0
Toplam	9	9

I. birimde bulunan on bir metinde toplam dokuz kalıp söz bulunmaktadır. Bu kültür birimleri ilk seviye olan A1'den başlayarak verilmiştir. İlk birim “kendini tanıma ve tanıtma, çevreyi tanıma ve tanıtma” temalı olduğundan genellikle

“kendini tanıtmaya, tanışma” şeklinde kalıp ifadeler kullanılmıştır. Bu durumdan bu birimde daha çok “merhaba, görüşmek üzere, görüşürüz, affedersiniz, tanıştığımıza memnun oldum” gibi tanışma, tanıtmaya ve vedalaşmaya yönelik kalıp ifadelerin kullanıldığını görüyoruz.

“**Sınıfta İlk Gün**” adlı metinden;

“**Masume:** Affedersiniz, burası boş mu?”

Era: Evet, boş.

Masume: Ben Masume. Sizin adınız ne?

Era: Benim adım Era. Kosovalıyım. Siz nerelisiniz?

Masume: Ben Afganistanlıyım. Siz kaç yaşındasınız Era?

Era: Ben 18 yaşındayım. Siz kaç yaşındasınız?

Masume: Ben 19 yaşındayım.

Era: Tanıştığımıza memnun oldum.

Masume: Ben de.” (Aydemir-Temur-Kurt vd., 2014, s.6)

Yukarıda verilen metindeki diyalogda başlıktan da anlaşıldığı üzere sınıfta geçen ilk gün anlatılmaktadır ve bağlamı sınıf ortamı oluşturmaktadır. Diyalogda; tanışma, karşılıklı iletişim kurma, iyi niyet ve memnunluk ifade eden kalıp sözler kullanılmıştır. Bu kalıp sözler “affedersiniz ve tanıştığımıza memnun oldum”dur. Burada dil dışı bağlam söz konusudur.

Bağlamsal olarak değerlendirdiğimizde metinlerde kullanılan kalıp sözlerin dil dışı bağlam içerisinde şekillendiğini söyleyebiliriz. Bunlar, Masume ve Era’nın tanışmalarının ardından hissettikleri iyi duygularla “mutluluk veren olaylarda söylenen”, sınıfın ilk günü olması dolayısıyla tanışma durumunda “yakın ilişki kurmak istenilen durumlarda söylenen” ve “karşılıklı olarak kullanılan” sözlerdendir. Semantik açıdan “affedersiniz” kalıp sözü, özür dileme bildirmektedir. “Tanıştığımıza memnun oldum.” ise genel bir davranış ve düşünce bildirenler içinde değerlendirilebilir.

II.BİRİM: “Nerede, Ne Zaman, Nasıl?”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	0	0
II	3	3
III	2	2
IV	0	0
V	1	1
VI	1	1
VII	3	3
VIII	3	3
IX	1	1
Toplam	14	14

Bu birimde bulunan dokuz metinde toplam on dört kalıp söz bulunmaktadır. Diğer birime göre bu sözlerin kullanım yoğunluğu bakımından artış gösterdiği görülmektedir. Bu birimde, “iyi günler, kolay gelsin, sağ olun, hayırlı olsun, geçmiş olsun, görüşürüz” gibi iyi niyet, temenni, karşılaşma ve vedalaşma temaları içerisinde bu sözlerin nezaket amaçlı kullanıldığı, iletişimi yakınlaştırma amaçlı

olduğu görülmektedir. Burada bu sözler yakınlaştırma özelliği taşır, iletişimi kuvvetlendirir.

“**Kurs Kaçta?**” adlı metinden;

“**Murat:** İyi günler, kolay gelsin. Gitar kursuna kaydolmak istiyorum.

Sekreter: Sağ olun. Tabii, yardımcı olayım.

Murat: Haftada kaç gün ders var?

Sekreter: Haftada iki gün.

Murat: Hangi günler?

Sekreter: Sadece hafta sonları.

Murat: Dersler saat kaçta başlıyor?

Sekreter: Saat dördü çeyrek geçe.

Murat: Kaçta bitiyor?

Sekreter: Dersler üç saat sürüyor, yediyi çeyrek geçe bitiyor.

Murat: Ücreti ne kadar?

Sekreter: Aylık altmış lira.

Murat: Tamam kaydoluyorum.” (Aydemir-Temur-Kurt vd. 2014, s.28)

Yukarıda örneğini vermiş olduğumuz metinde kullanılan kalıp sözler, “iyi günler, kolay gelsin, sağ olun”dur. Kullanılan bu sözler, temada ifade edilen “nerede, ne zaman, nasıl?” sorularına uygun bir bağlamda verilmiştir. Öğrencinin nerede, ne zaman, nasıl kalıp sözler kullanılacağını, neye göre tavır alacağını ifade eden, öğreten başarılı bir diyalog metnidir. Metindeki kalıp sözler, bağlamsal olarak uygun ortamda kullanılmıştır. Söz konusu sözler, “yakın ilişki kurmak istenilen durumda”, “karşılıklı olarak kullanılabilir” şekilde verilmiştir. Semantik açıdan ise “iyi günler, kolay gelsin” hayır dua ve iyi niyet bildiren, “sağ ol” ise minnet, teşekkür bildiren kalıp sözler kategorisindedir.

III.BİRİM: “Dikkat!”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	5	5
II	5	5
III	2	2
IV	1	1
V	1	1
VI	0	0
VII	0	0
VIII	0	0
Toplam	14	14

Bu birimde bulunan sekiz metinde toplam on dört kalıp söz bulunmaktadır. Metin sayısı ve kullanılan bu sözler ele alındığında bu kültür birimlerinin kullanım yoğunluğunda artış olduğu anlaşılır. Bunu, dil öğretiminde giderek kalıp sözlerin artış göstermesinin yerinde olduğu şeklinde yorumlamak uygundur. Bu birimde “iyi günler, teşekkür ederim, hayırlı yolculuklar” gibi iyi niyet, temenni, uğurlama, vedalaşma temalı ifadeler vardır. Bu ifadelerin yoğunlaştırılarak verilmesi iletişim kolaylığı sağlanması açısından yabancılara Türkçe öğretiminde zenginlik yaratmaktadır.

“**Mustafa:** Metro biletini buradan alıyoruz, değil mi?”

Gişe Görevlisi: Evet, buradan alıyorsunuz.

Mustafa: Bir öğrenci bileti almak istiyorum.

Gişe Görevlisi: Öğrenci kimliğiniz lütfen.

Mustafa: Buyurun, kimliğim ve biletin ücreti.

Gişe Görevlisi: Buyurun biletiniz.

Mustafa: Teşekkür ederim. Buradan Kızılay'a nasıl gidiyoruz?

Gişe Görevlisi: Yanda metro tabelası var. Merdivenlerden inin ve oradan metroya binin. Üç durak sonra inin.

Mustafa: Teşekkürler, kolay gelsin.

Gişe Görevlisi: Sağ olun, iyi günler.” (Aydemir-Temur- Kurt vd., 2014, s.48).

Yukarıdaki diyalog metninde verilen kalıp sözler “teşekkür ederim, teşekkürler, kolay gelsin, sağ olun, iyi günler”dir. Bu sözler de yine diğerleri gibi kullanıldıkları duruma ve yere uygundur. Kullanım durumları ile bağlam uyumu vardır. Burada da farklı kelime sayısı içerisinde verilen bu üç kalıp söz, kurulan iletişim sonucunda ulaşılan minnettarlık ve duyulan mutlulukla ilişkilidir. Ele aldığımız metinde karşılıklı kullanılan kalıp sözler vardır. Mustafa ve gişe görevlisi birbirlerinin söylediklerine karşılık gelecek kalıp sözleri kullanmaktadırlar. Anlamsal olarak da “Teşekkür ederim, teşekkürler, sağ olun” minnet, teşekkür bildirenler; “kolay gelsin, iyi günler”hayır dua ve iyi niyet bildiren kalıp sözler arasındadır.

IV.BİRİM: “Teknik İşlemler”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	0	0
II	2	2
III	0	0
IV	1	1
V	3	3
VI	0	0
VII	2	2
VIII	1	1
IX	1	1
X	3	3
Toplam	13	13

Burada bulunan on metinde toplam on üç kalıp söz bulunmaktadır. Bu birimde kullanılan iletişim sözleri genellikle “teşekkür ederim, hoşça kal, rica ederim” gibi sözlerdir. Bu birimde kalıp sözlerin kullanımındaki yoğunluğunun azlığının sebebi burada işlenen “Teknik İşlemler” temasıdır. Bu birimdeki metinler; bilgisayar kullanımı, banka işlemleri, elektronik cihazların kullanımı gibi durumlar içerdiğinden bu kalıpların kullanım seyrekliğinin olmasının olağan bir durum olduğu kanısındayız. Bu kalıplar, temaya göre kullanılır. Diyalog metinlerinde daha çok görülür. Bu bakımdan sayısal olarak artıp eksilmesinin temayla bağlantılı olduğunu görüyoruz.

“**Harçlık**” adlı metinden;

Elif Teyze: Evladım, ben sıra numarası almak istiyorum.

Banka Görevlisi: Hangi işlemi yapmak istiyorsunuz?

Elif Teyze: Torunuma para göndermek istiyorum.

Banka Görevlisi: Bu işlem için sıra numarası almanıza gerek yok. Bunu bankamatikten yaparız.

Bankamatikte...

Banka Görevlisi: Şimdi siz bana bankamatik kartınızı verin. Önce banka kartını yerleştiriyoruz, sonra da şifre giriyoruz. Lütfen şifrenizi girin.

Elif Teyze: Tamam, şifreyi giriyorum.

Banka Görevlisi: Bu işlemden sonra ana menüden ‘para transferi’ni seçiyoruz. Ne kadar para göndermek istiyorsunuz?

Elif Teyze: 500 TL gönder, oğlum.

Banka Görevlisi: İşlem tamam. Başka bir işlem var mı?

Elif Teyze: Hayır evladım. Çok teşekkür ederim. (Aydemir-Temur-Kurt vd., 2014, s.67)

Bu metinde temadan kaynaklı olarak farklı ve fazla sayıda kalıp söz kullanılmamıştır ancak az sayıda da olsa kullanılan kalıp sözler ortama, bağlama ve ihtiyaca göredir. Bu kalıp sözler, “lütfen, teşekkür ederim” dir. Bu iki söz de bağlamsal olarak “yakın ilişki kurmak istenilen durumda”, “karşılıklı olarak kullanılabilir” şekilde verilmiştir. Semantik açıdan da “minnet ve teşekkür bildiren”ler içinde değerlendirilebilir.

V.BİRİM: “Nasıl Giderim?”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	1	1
II	0	0
III	1	1
IV	5	5
V	0	0
VI	0	0
VII	0	0
Toplam	7	7

Bu birimde bulunan toplam yedi metinde yedi kalıp söz bulunmaktadır. “Nasıl Giderim?” başlıklı birimde “yön bulma, tarif etme, adres sorma, gittiği yeri anlatma” gibi temalar işlenmiştir. Okuma metinlerinde ilişki sözlerin az olmasının normal olduğunu düşünmekle birlikte diyalog metinlerinde kalıp sözlerin “karşılaşma, adres sorma, vedalaşma” anlamlarıyla daha da fazla kullanılmasının doğru olacağı kanısındayız.

“**Hakan’ın Yurttaki İlk Günü**” adlı metinden;

Hakan: Affedersiniz, telefonumun şarjı bitti. Yurttan telefon var mı?

Danışma Görevlisi: Evet, var ama telefon dünden beri bozuk. Fakat cadde üstünde kartlı (ankesörlü) telefon var.

Hakan: Çok uzak mı? Ben buraları iyi bilmiyorum.

Danışma Görevlisi: Hayır, çok uzak değil. Yaklaşık 200 metre.

Hakan: Güzel, lütfen yolu tarif eder misiniz?

Danışma Görevlisi: Elbette. Yurttan çık. Sola dön. İlk köşeden tekrar sola dön. 10 metre sonra bir büfe var. Kartlı telefon, büfenin hemen yanında.

Hakan: Sağ olun.

Danışma Görevlisi: Önemli değil.” (Aydemir-Temur-Kurt vd., 2014, s.86)

Bu metinde de yine “affedersiniz, lütfen, sağ olun, önemli değil” gibi kalıp sözler kullanılmıştır. Bağlamsal olarak bu sözler, yine yakın ilişkiler kurma ve karşılıklı kullanmaya yöneliktir. Semantik açıdan da “affedersiniz” özür dileme bildirenler; “lütfen, sağ olun” minnet, teşekkür bildirenler; “önemli değil” konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler içerisinde yer almaktadır.

VI.BİRİM: “İletişim Kuruyorum”

Metin Numarası	Kalıp Sözler	Toplam
I	1	1
II	2	2
III	6	6
IV	1	1
V	2	2
VI	1	1
VII	0	0
VIII	2	2
IX	3	3
X	0	0
Toplam	18	18

“İletişim Kuruyorum” başlıklı altıncı birimde on metinde toplam on sekiz kalıp söz vardır. Bu sözlerin öğretimi için böyle müstakil bir birim oluşturulması, söz konusu kalıpların öğretilmesi açısından kolaylık sağlamıştır. VI.birimde bulunan “Çok Yaşa!” adlı metinle bu sözlerin sınırlarının çizilmesi, bu birimdeki sayısının ve yoğunluğunun artışı yabancılara Türkçe öğretimi için olumlu bir durumdur. Burada bu sözlerin kullanıldığı bağlamlar, ortamlar, duygu ve anlamlar sınırları çizilerek verilmiş ve kullanımı, anlaşılabilirliği öğrencilere kolaylaştırılarak ifade edilmiştir.

“Burak hafta sonunda Eskişehir’deki ağabeyinin yanına gitmek için yola çıkar. Trene biniş saatini ağabeyine haber vermek ister. Ancak cep telefonunu yurtta unutur. Gardaki görevliden yardım ister.

Burak: Affedersiniz memur bey.

Görevli: Buyurun beyefendi.

Burak: Birazdan Eskişehir trenine bineceğim. Ağabeyimi aramam gerekiyor ama cep telefonumu yurtta unuttum. Bana yardım eder misiniz?

Görevli: Tabii ki. Benim telefonumu kullanabilirsiniz.

Burak: Çok teşekkür ederim.

Görevli: Rica ederim.” (Aydemir-Temur-Kurt vd., 2014, s.110)

Yukarıdaki diyalogda “affedersiniz, teşekkür ederim, rica ederim” kalıp sözleri kullanılmıştır. Bunlar, bağlamsal olarak yakın ilişki kurma amaçlı kullanılmıştır ve karşılıklı kullanılan kalıp sözlerdendir. Anlamsal olarak da “affedersiniz” özür dileme bildirenler; “teşekkür ederim” minnet, teşekkür bildirenler; “rica ederim” ise konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler olarak değerlendirilebilir.

7. Sonuç

Bir dilin kültürel kodları, kültür taşıyıcıları olan kalıplaşmış sözlerin sözü geçen kitaptaki kullanım sıklığı ve kullanım durumlarını belirledik. Bunları birim birim inceledik. Kullanılan sözlerin sayılarının birimlerin temalarına göre değişiklik gösterdiğini gözlemledik. Yaptığımız incelemede ilişki sözlerin, kitabın tamamında, her birimde yeterli sayıda kullanıldığı görülüyor. A1 seviyesi “kendini tanıma, tanıma, çevreyi, tanıma ve ilişkileri kurma/düzenleme” şeklinde olduğundan bu minvalde tematik sözlerin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca bu sözlerin sınırlarının çizildiği, hangi bağlamda ve ortamda kullanıldığına dair bilgilerin verildiği, müstakil bir birim ve metin bulunmaktadır. Kullanılan ilişki sözlerin bütün bir kitap içindeki sayısı yetmiş beştir.

Yukarıda verdiğimiz bilgilerle bir değerlendirme yaptığımızda A1 yani başlangıç seviyesindeki metinler öğrencinin günlük ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir. Metinlerde yer alan bu sözler, kullanım durumu, anlam ve bağlamın açıklanması dolayısıyla yeterli ve niteliklidir. Ayrıca A1 seviyesi ders kitabındaki bulunan kalıp sözler Avrupa Dil Portfolyosu’nun kalıp sözler için bu seviyede verdiği “‘*Lütfen*’ ve ‘*teşekkür ederim*’ gibi basit sözcük kalıplarını anlayabilirim.” kazanımıyla uyumlu şekildedir çünkü bu kitabın tamamında karmaşık olmayan, kişinin günlük ve basit ihtiyaçlarını karşılayacak, kolay iletişim kurmasını sağlayacak minvalde kalıp sözler kullanılmıştır.

Kaynakça

- Aksan, Doğan. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. Asım. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2*. İstanbul: İnkılâp Kitap Evi.
- Briggs, Charles L. (1994). *Learning how to ask: A sociolinguistic appraisal of the role of the interview in social science research*. New York: Cambridge University Press.
- Gökdayı, Hürriyet. (2008). *Türkçede Kalıp Sözler*. “Bilig”, Kış/2008,44: 89-110.
- Kılıç, Veysel. (2002). *Dilin İşlevleri ve İletişim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Kula, Onur Bilge. (1996). *Dilin Kültüreliliği ve Kültürün Dilselliği*. “Bilim ve Ütopya”, 23: 46-47.
- Şimşek, Nil Didem. (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlişkisel Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*. “International Journal of Science Culture and Sport”, 2015: 809-827.
- Tannen, Deborah ve Özbek, Piyale C. (1981). *Formulaic Expressions in Turkish and Greek Conversational Routine*, “*Florian Coulmas (der.)*” içinde. The Hague: Mouton. 37-54.
- Aydemir, Yaşar (Yay. Koor.) ve Temur, Nezir (Ed.) ve Kurt, Mustafa (Ed.) ve Gazi Üniversitesi TÖMER yazarları. (2014). *Yabancılar İçin Türkçe*. Ankara: Kalkan Matbaası.
- Yılmaz, Fatih ve Ertürk Şenden, Yasemin. (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözler “Babam ve Oğlum” Film Örneği*. “International Journal of Social Science”, 32: 187-202.
- Yüceol Özezen, Muna (2001). *Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz*. Türk Dili, 600: 869-879.
- Vardar, Berke. (1988). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC.

Gülşen Yılmaz
Republic of Turkey

**The Semantic and Contextual Assessment of Cliché Words in the Course Book
“Turkish Teaching Set for Foreigners”**

Abstract: Language is a complex structure containing the codes of a nation’s lifestyle, economy, geography and various values, which was formed by humanity in unknown periods within the framework of the law of linguistic arbitrariness. This structure also involves the culture of the nation in which it was born. Therefore, learning and knowing a language means having a grasp of the culture in which that language is used. Thus, it can be said that language teaching is an important element of cultural transmission.

Indirect transmission of culture to the learner in language teaching is possible through syntax, semantics, phonetics and morphology, in addition to the consideration of the usage value of words in sentences, teaching words with a high frequency of use, and most importantly teaching the vocabulary of language. Vocabulary is one of the most significant factors reflecting the traditions and customs, social structure, lifestyle, habits, world view and numerous other characteristics of those who use that language. There is more than one category within vocabulary, such as nouns, adjectives, pronouns and adverbs. On the other hand, there are also cultural structures usually used in word groups in a formulaic way, which can probably be understood only by the users of the language they belong to, such as idioms, proverbs, reduplicated words and cliché words. For this reason, these structures play an important role in teaching language to foreigners and they are paid great attention in foreign language teaching.

This study aims to evaluate the use of cliché words with different numbers of words in the A1 level course book “Turkish Teaching Set for Foreigners” by Gazi University, TOMER, their semantic and contextual assessment and their suitability for the level and to draw a conclusion by taking into consideration the assessment and classification of “meaning and context” about cliché words by Gökdayı.

Keywords: *Turkish for foreigners, vocabulary, cliché words.*

ГОД. III
БР. 6

ПАЛІМПСЕСТ

РАЛІМРСЕСТ

VOL. III
NO 6